

PARTICULARITĂȚILE RISCURILOR INVESTIȚIONALE SPECIFICE SECTORULUI AGROALIMENTAR AL REPUBLICII MOLDOVA

FEATURES OF INVESTMENT RISKS CHARACTERISTICS FOR AGRARIAN AND FOOD SECTOR OF REPUBLIC MOLDOVA

BARBAROȘ NADEJDA

Universitatea Agrară de Stat din Moldova

***Abstract.** The analysis of specific investment risks of agrarian and food sector has been made. On the basis of the executed analysis the investment risks having the distinctive importance, both for an agriculture, and for the food-processing industry have been systematized. It has been established, that the share of each investment risk depends both on a scope, and from concrete conditions of introduction. The success of investment activity depends in a greater degree on the size and a direction of risks in corresponding process. With the purpose of reduction of negative influence of these risks on efficiency of the enclosed investments in the given branches, including agrarian and food sector in a complex, meeting mechanisms of stabilization of this process have been estimated. At a choice of mechanisms of stabilization it is necessary to consider not only quantitative, but also quality standard of each investment risk which can arise in a concrete case of investment process.*

Evaluarea activității economice, inclusiv și a celei investiționale, se efectuează prin analiza indicatorilor eficienței economice, a elementelor de bază ale ramurii și domeniului respectiv. Un element semnificativ în procesul investițional îl constituie posibilitatea apariției diferitor riscuri, care pot condiționa reducerea sau chiar compromiterea alocării acestor investiții [3, p. 89, 114]. În afară de riscurile generale care sunt caracteristice economiei naționale, în sectorul agroalimentar mai pot apărea și altele suplimentare, legate de specificul sectorului. În acest context se cere studierea tuturor factorilor care contribuie la diminuarea sau sporirea nivelului de influență a riscului în procesul investițional.

MATERIAL ȘI METODĂ

S-au studiat riscurile investiționale specifice sectorului agroalimentar al Republicii Moldova și s-au stabilit mecanismele de stabilizare a riscurilor în sectorul investigat.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Este necesar de subliniat că nu există activitate investițională fără risc. Din aceste considerente se impune necesitatea examinării nivelului riscului și cauzelor concrete care pot duce la neîndeplinirea sau neeficiența acestei activități. Este important de a prevedea, cât mai concret și precis, situațiile care pot fi nefavorabile pentru realizarea proiectului investițional și de a depune eforturi pentru evitarea celor mai complexe din acestea. Prin urmare, studierea riscurilor

constituie componentul de bază în analiza activității investiționale.

Riscul investițional reprezintă probabilitatea pierderilor financiare, obținerea unui profit mic din investiții sau apariția unor cheltuieli suplimentare investiționale.

Din aceste considerente, ținând cont de specificul activității legate de procesul investițional în sectorul agroalimentar, este necesar de a evidenția cele mai semnificative riscuri investiționale probabile care, în mare măsură, determină succesul sau insuccesul acestui proces.

Unul din factorii esențiali de risc investițional din sectorul agroalimentar îl constituie majorarea tarifelor de import care contribuie la creșterea prețurilor la resursele importate necesare pentru realizarea proiectului investițional. Referitor la agricultură, printre resursele de bază importate, putem menționa tehnica agricolă, carburanții, îngrășămintele minerale, soiurile de plante și rasele de animale străine etc., al căror preț s-a majorat semnificativ în ultimii ani. Probleme similare se constată și în industria alimentară, deoarece utilajul necesar pentru implementarea unor tehnologii performante este procurat din afara republicii.

Un alt factor de risc investițional frecvent în sectorul agroalimentar îl constituie informația curentă incompletă și inexactă, publicată de către întreprinderile producătoare de utilaje, care nu permite estimarea randamentului ei în condițiile republicii. Din această cauză, deseori, utilajul achiziționat din străinătate nu facilitează obținerea aceluși volum de produs finit fabricat care a fost planificat. Astfel, se majorează termenul de recuperare a investițiilor alocate în achiziționarea utilajului străin. Concomitent cu aceasta, includerea în procesul de producție a acestui utilaj depinde de diferite condiții (resurse energetice, canalizare, gaze etc.) care trebuie să fie determinate de cumpărător. Datorită lipsei de informație necesară privind utilajul achiziționat în cadrul proiectului investițional, deseori nu se asigură nivelul adecvat atât de producție, cât și realizarea proiectului investițional preconizat în domeniul respectiv cu cheltuieli minime.

Considerăm că printre riscurile investiționale un rol semnificativ este necesar de a se atribui și aspectelor de conjunctură a pieței, prețurilor și cursului valutar stabilit la momentul actual. Ele urmează a fi luate în considerație la întocmirea proiectului investițional în domeniul preconizat. Specificările sus menționate au un rol semnificativ pentru sectorul agroalimentar care este influențat destul de frecvent de fluctuațiile indicatorilor menționați.

La elaborarea proiectului investițional, producția din sectorul agroalimentar poate fi deficitară. După pronosticurile probabile, aceasta va favoriza realizarea producției la un preț convenabil care să acopere consumurile efectuate, iar întreprinderile și agenții economici din sectorul agroalimentar să obțină profiturile scontate. Însă aceste dereglări în asigurarea pieței vor fi semnalate neapărat de alți agenți economici, care au tangență la satisfacerea pieței cu produse din domeniul sectorului agroalimentar. Ca urmare, la momentul realizării proiectului investițional în vederea lansării procesului de producere a produsului respectiv, piața va fi deja saturată cu produsul menționat, iar prețul de realizare va

fi cu mult mai redus decât cel preconizat. Astfel, efortul investițional în lansarea produsului menționat va fi compromis de relațiile economice de piață, care vor influența semnificativ asupra aspectelor economice financiare de implementare a acestui produs. În consecință, nivelul prețului de realizare va fi mai redus decât cel preconizat și în rezultat nu se vor obține profiturile scontate de către agenții economici din sectorul agroalimentar, fapt ce se va răsfrânge negativ asupra ramurii în întregime. Aceasta va influența și asupra eficienței implementării investițiilor în domeniul preconizat și respectiv asupra nivelului de atractivitate pentru eventualii investitori din țară și din străinătate. Din aceste considerente, la elaborarea proiectului investițional pentru lansarea în producție a unui produs autohton, în special în domeniul sectorului agroalimentar, este necesar de a se ține cont de consecințele influenței acestor factori, fapt confirmat și de rezultatele obținute în alte țări cu o economie similară.

Printre riscurile investiționale din sectorul agroalimentar, mai ales în agricultură, considerăm că este necesar de a se atribui un loc deosebit celor care sunt cauzate de instabilitatea condițiilor natural-climaterice și ecologice și efectului calamităților naturale foarte frecvente în republica noastră.

Referitor la condițiile natural-climaterice, se poate de menționat că sub influența lor nefavorabilă pot fi ani cu o productivitate redusă sau complet compromisă în perioada implementării proiectului investițional preconizat pentru un anumit produs agricol. Aceasta influențează negativ asupra obținerii profiturilor scontate în anul dat, și respectiv va contribui la majorarea termenului de rambursare a creditului obținut în acest scop [2, p. 347]. Aceste consecințe sunt cauzate, după părerea noastră, de condițiile climaterice, care nu pot fi dirijate. Concomitent cu aceasta, în ultimii 10 ani în agricultură nu se acordă atenția cuvenită respectării cerințelor tehnologiilor agricole în conformitate cu condițiile pedoclimatice existente în zona respectivă.

Pentru agricultura republicii un factor limitativ destul de semnificativ îl constituie și cantitățile insuficiente de precipitații necesare obținerii unor producții înalte la nivelul țărilor europene. Pentru aceasta ce cere compensarea lipsei de apă prin folosirea sistemelor de irigare. Aplicarea proiectelor investiționale în acest domeniu va contribui semnificativ la crearea unor condiții stabile în asigurarea cu apă a culturilor intensive de plante agricole și obținerea unor producții înalte și stabile de calitate. Ca rezultat, se contribuie atât la ameliorarea indicatorilor de producție, cât și a celor financiari care, în acest caz, sunt destul de favorabili pentru acoperirea cheltuielilor de producție și respectiv reducerea termenului de rambursare a investițiilor alocate în cadrul proiectului implementat în sistemul de irigare.

O atenție insuficientă se acordă și soluționării problemelor ecologice din sectorul agroalimentar care în mare măsură și foarte frecvent compromit obținerea rezultatului scontat la lansarea unui produs agricol și respectiv reușita realizării cu succes a proiectului investițional din acest domeniu.

Un alt risc investițional care persistă frecvent în sectorul agroalimentar îl constituie riscurile de producție și tehnologice care se referă atât la producerea

materiei prime în agricultură, cât și în industria prelucrătoare unde se industrializează și valorifică aceste produse.

Printre cauzele care contribuie la apariția unor astfel de riscuri investiționale am menționa deconectarea frecventă a energiei electrice. Aceasta are o mare importanță în tehnologia producerii răsadului și legumelor în sere în perioada rece a anului. În lipsa energiei electrice și căldurii produse de utilajul electric la temperaturi joase pot pieri parțial sau totalmente plantele și legumele. Pentru lichidarea acestor consecințe nefavorabile sunt necesare surse financiare suplimentare, care măresc costul produsului (de exemplu, a răsadului, legumelor, ciupercilor) și reduc substanțial profitul de la realizarea lor pe piață.

Printre riscurile investiționale din sectorul agroalimentar necesită o atenție deosebită și cele legate de inexactitatea scopurilor și obiectivelor preconizate pentru a fi implementate în cadrul proiectelor investiționale. Angajații întreprinderilor agricole sau agenții economici particulari în multe cazuri sunt locuitori din sectorul rural amplasat în zona în care se realizează proiectul investițional respectiv. Deseori ei sunt cointeresați nu atât în majorarea salariului, cât în alte efecte aferente cum ar fi sporirea volumului de realizare a produselor agricole obținute pe sectoarele individuale în cazul majorării numărului cumpărătorilor din afara zonei date. Astfel, livrarea produsului obținut în cadrul implementării proiectului investițional poate fi de prisos, necâtând la faptul că are loc majorarea volumului profiturilor obținute și corespunzător al remunerării angajaților.

Un alt risc investițional care poate avea tangență în activitatea din sectorul agroalimentar îl constituie informația incompletă sau inexactă despre situația financiară a întreprinderilor din domeniul respectiv și despre capacitățile de afaceri a personalului managerial de conducere. Întreprinderea care este în pragul falimentului, poate fi cointereseată în luarea creditelor nu în scopul realizării unui proiect investițional concret, dar pentru achitarea datoriilor acumulate anterior de la alte activități.

În afară de riscurile menționate, în sectorul agroalimentar pot apărea și alte riscuri care pot crea dificultăți în procesul investițional [1, p. 83]. Însă am considerat că merită evidențiate acelea care persistă în majoritatea țărilor implicate în procesul investițional din acest sector și au o importanță semnificativă în succesul sau insuccesul acestei activități. Concomitent cu aceasta este necesar de a menționa că în condiții concrete, influența unui risc poate fi majoră, iar a altuia – minimă. Pentru aceasta se cere de a analiza în prealabil toate consecințele care ar contribui la apariția unuia sau a mai multor riscuri la realizarea proiectului investițional de lansare a unui produs concret.

În baza celor menționate mai sus, au fost sistematizate riscurile investiționale care mai creează frecvent dificultăți în activitatea investițională a agenților economici din sectorul agroalimentar (figura 1).

Concomitent cu acesta au fost evidențiate **mecanismele adecvate de stabilizare** în scopul reducerii influenței negative a acestor riscuri asupra eficienței aplicării investițiilor în domeniile preconizate, inclusiv și cel

agroalimetar. Activitățile de stabilizare a riscurilor investiționale se divizează în două grupe conform metodicii aplicate pe larg în practica internațională [4, c. 276-277], însă este oportun de a ține cont și de specificul și potențialul economic al sectorului agroalimentar și al țării în întregime.

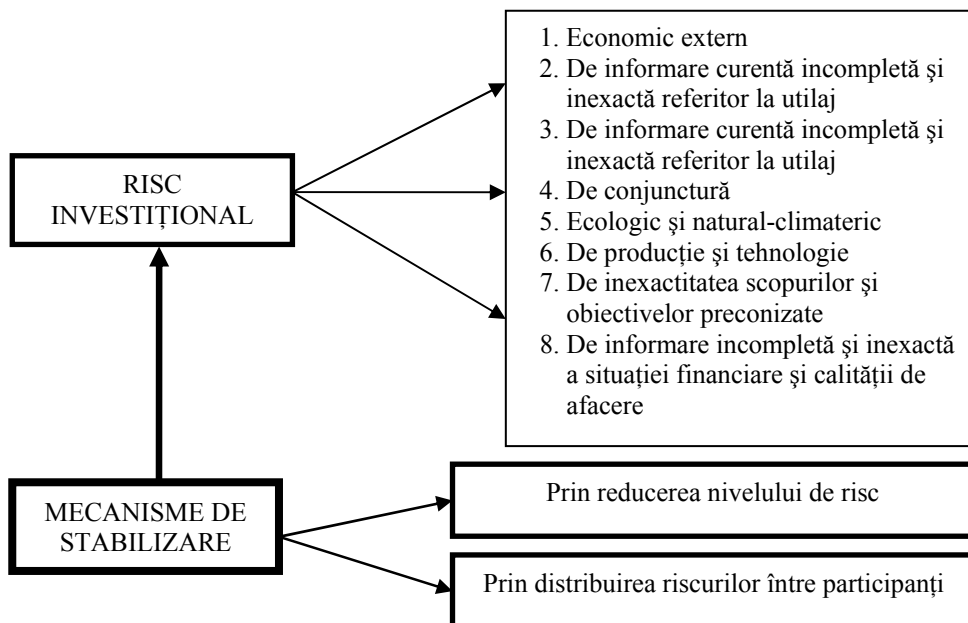

Fig. 1 – Sistematizarea riscurilor investiționale din sectorul agroalimentar și mecanismelor de stabilizare a lor

Sursa: elaborată de către autor.

În prima grupă **considerăm** de a fi incluse următoarele mecanisme de stabilizare a riscurilor investiționale **prin reducerea nivelului de risc**: Achiziționarea materiei prime și a materialelor necesare pentru întreaga perioadă planificată de lansare a noului proces tehnologic pînă la capacitățile proiectate; Alegerea riguroasă și competentă din mai multe posibile tehnologii a celei mai cunoscute și apreciate pozitiv pe larg în alte țări din punct de vedere economic, financiar și material care asigură nu rezultatul maxim (în caz de succes a lansării unui anumit produs), dar unul stabil pe o perioadă mai îndelungată; Majorarea cheltuielilor legate de deservirea tehnică și profilaxia curentă și permanentă a utilajului și tehnicii pentru asigurarea unui randament la nivelul cât mai posibil aproape de cel proiectat de către producător.

În grupa a doua **se propune** de a fi incluse următoarele mecanisme de stabilizare a riscurilor investiționale **prin distribuirea riscurilor între participanți**: Implicarea mai activă a companiilor de asigurare în acoperirea pierderilor probabile ale altor parteneri în caz de calamități naturale, condiții climaterice nefavorabile, lipsa de materie primă și alte cazuri stipulate în activitățile de asigurare; acordarea creditului în caz de gaj a bunurilor materiale

ale beneficiarului reduce riscul din partea băncii creditoare în caz de insucces sau eșec a proiectului investițional planificat; includerea în acordul dintre participanți a condițiilor de restituire a pierderilor de către fiecare partener în caz de neîndeplinire a obligațiilor asumate; beneficiarul, obținând creditul sub garanția statului (guvernului, ministerului, administrației raionale sau locale) sau sub gajul bunurilor personale ale acționarilor, practic lărgeste arealul participanților la proiect, care își asumă datoria de a restitui creditul în caz de insucces sau eșec al proiectului investițional planificat.

La alegerea mecanismului de stabilizare este necesar de a efectua preventiv nu numai evaluarea cantitativă, dar și calitativă a fiecărui risc investițional eventual și frecvent în cazul concret al activității investiționale.

CONCLUZII

În baza evaluării politicii investiționale din sectorul agroalimentar al Republicii Moldova se pot **accentua** următoarele:

➤ Luând în considerație specificul activității investiționale din sectorul agroalimentar se cere evidențierea riscurilor investiționale eventuale care, în mare măsură, determină succesul sau insuccesul acestui proces. În baza analizei efectuate au fost sistematizate riscurile investiționale de o importanță semnificativă atât în agricultură, cât și în industria alimentară. Ponderea fiecărui risc investițional depinde atât de domeniul aplicării, cât și de condițiile concrete de implementare a proiectului investițional pentru lansarea unui anumit produs agricol.

➤ Succesul activității investiționale depinde în mare măsură de mărimea și direcția influenței riscurilor în procesul respectiv. În scopul reducerii influenței negative a acestor riscuri asupra eficienței aplicării investițiilor în domeniile preconizate, inclusiv și cel agroalimentar în întregime, au fost evidențiate mecanismele adecvate de stabilizare cu specificarea consecințelor. La alegerea mecanismului de stabilizare este necesar de a efectua preventiv nu numai evaluarea cantitativă, dar și calitativă a fiecărui risc investițional care poate fi mai probabil și frecvent în cazul concret al activității investiționale.

BIBLIOGRAFIE

1. **Hardaker J.B., Huirne R.b.M., Anderson J.R., 1998** - *Coping with risk in agriculture*. CAB international, 274 p.
2. **Kohls R.L., Uhl J., 2000** - *Marketing of agricultural products*. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall (перевод с английского). Москва: КОЛОС, 510 p.
3. **Puxty A.G., Dodds J.C., 1991** - *Financial management: method and meaning*. London: Chapman & Hall, 638 p.
4. **АЛЕКСАНОВ Д.С., КОШЕЛЕВ В.М., 2002** - *Экономическая оценка инвестиций*. Москва: КОЛОС-ПРЕСС, 382 с.